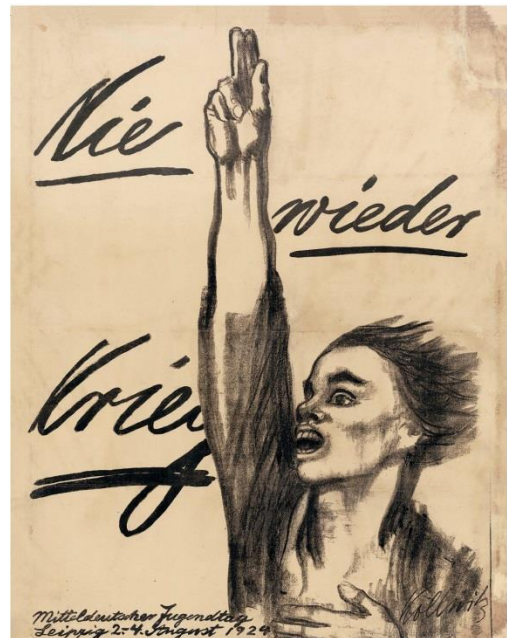

PROJECT HERINNERINGSEUCATIE WOI IN BEVEREN

Inleiding: Nooit meer oorlog!

Op 11 november 2018 is het exact honderd jaar geleden dat de wapens eindelijk zwegen. De eerste Wereldoorlog of *Groote Oorlog* (1914-1918) was één van de meest bloedige conflicten van de twintigste eeuw en koste het leven aan meer dan negen miljoen soldaten en vele honderdduizenden burgerslachtoffers. Ook in de gemeente Beveren en haar deelgemeenten drukte de vier jaar durende oorlog een stempel op het alledaagse leven van de burger. Van oktober 1914 tot november 1918 werd Beveren bezet door Duitse garnizoenen. Wie niet kon vluchten naar het buitenland bleef achter in een totaal verwoest en stuurloos land. Het leven tijdens de bezetting was zeer zwaar. Vele kinderen moesten hun vader missen. Moeders bleven verweesd achter met hun kinderen en moesten het huishouden vaak helemaal alleen beredderen. Naarmate de oorlog voortschreed, werd het voor vele achtergebleven gezinnen steeds moeilijker om de eindjes aan elkaar te knoopen. Ook het bezettingsregime werd hardvochtiger met strengere maatregelen die geafficheerd werden door middel van oorlogsaffiches. Kleinere rantsoenen, opeisingen van levensmiddelen, verbod op samenkomsten, het sluiten van scholen en cafés, het instellen van een avondklok, enzovoort. De ontwrichting van het lokale dorpsleven was totaal. In november 1918 kwam er een einde aan het jarenlange oorlogsgeweld. Men kon opgelucht ademen: de hel was voorbij. Toch was het niet zomaar eenvoudig om de draad van het leven terug op te pikken. De oorlog had diepe wonden geslagen. Vaders keerden gebroken van het front terug en het land moest steen voor steen terug worden opgebouwd. In de loop van 1919 werden verschillende vredesmarsen en herdenkingsoptochten ingericht die de herinnering aan de wrede oorlog levendig moesten houden. Het was ook een manier om vrede te sluiten met de grillige periode van de oorlogsbezetting. Eén centrale boodschap was op alle lippen/vaandels en in politieke toespraken te lezen: 'Nooit meer oorlog'. Spijtens deze nobele boodschap is oorlog en geweld vandaag nog steeds niet uit het beeld gebannen. Dagelijks worden kinderen en jongvolwassenen via mediaberichtgeving geconfronteerd en overspoeld met verontrustende gebeurtenissen in onder andere Irak, Oekraïne, Pakistan, Palestina en Syrië. En soms komt dat geweld zeer dicht bij, wordt het zeer confronterend en reëel. Daarom is het belangrijk dat mondiale conflicten zoals de Eerste Wereldoorlog niet vergeten worden, opdat toekomstige generaties van kinderen blijven opgroeien met de gedachte aan deze gebeurtenis, lering kunnen trekken uit wat in het verleden heeft plaatsgevonden, in de hoop dat zij kunnen verder bouwen aan een toekomst zonder geweld en oorlog, een toekomst van vrede.

Het project in een notendop

Wat is herinneringseducatie?

Aan de hand van plaatselijk geïnspireerde verhalen uit de Eerste Wereldoorlog brengen wij leerlingen in contact met vakoverschrijdende eindtermen en thema's als burgerzin, democratie, vrede en oorlog. De insteek van het project is lokaal en sluit hiermee aan bij de leerdoelen over lokale geschiedenis ('ontdek je gemeente').

Voor wie?

Voor alle onderwijsnetten (vrij, gemeentelijk, gemeenschapsonderwijs).
Voor alle leerlingen van de derde graad van het basisonderwijs.

Wat bieden wij?

Een overzicht van de lokale geschiedenis tijdens de Eerste Wereldoorlog met lessuggesties, ideeën voor realisaties, aanbevolen literatuur, films en websites, te bezoeken musea, tentoonstellingen en activiteiten in de buurt. Deze handleiding presenteert eveneens een overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen die tijdens de periode 1914-1918 plaatsvonden in uw deelgemeente.

Wat verwachten wij?

De leerkracht werkt aan de hand van de aangeboden lestips eigen leerinhouden uit rond de Eerste Wereldoorlog. De leerlingen werken projectmatig aan een realisatie m.b.t. de Eerste Wereldoorlog, die wordt gepresenteerd op het apotheosemoment.

De klas neemt deel aan het apotheosemoment op vrijdag 22 februari 2019.

Wanneer?

Lestips tegen zomervakantie 2018

Projectweek in schooljaar 2018-2019, najaar 2018 tot febr. 2019

Contactpersoon project herinneringseducatie Eerste Wereldoorlog

Heeft u nog verdere vragen of wenst u nog meer informatie, neem dan contact op met:

Bert Verwerft
Erfgoeddeskundige Beveren
T. 03 750 10 00
E. bert.verwerft@beveren.be

Eindtermen en herinneringseducatie

Herinneringseducatie is een instrument voor scholen om te werken aan de leerinhouden en -doelstellingen die de Vlaamse Overheid (departement Onderwijs) vooropstelt. Voor leerlingen in het basisonderwijs liggen de eindtermen van het leergebied mens en maatschappij en de leergebiedoverschrijdende eindtermen m.b.t. sociale vaardigheden voor de hand. Ook andere vakken of leergebieden lenen zich uitstekend tot herinneringseducatie: taal, levensbeschouwelijke vakken of plastische of muzische vorming maar ook wetenschappen en techniek.

De belangrijkste pijlers van herinneringseducatie

Herinneringseducatie zet in op drie cruciale acties:

1. Kennis- en inzichtverwerving
2. Empathie en betrokkenheid
3. Reflectie en actie

Deze primaire doelstellingen zijn in de praktijk echter niet strikt gescheiden. Herinneringseducatie heeft ook raakvlakken met andere leerdomeinen van het onderwijs, zoals vredeseducatie, mensenrechten en burgerschap, uitsluiting en discriminatie, migratie en vluchten, enzovoort.

Kennis en inzichtverwerving

Voor iedere deelgemeente hebben de diensten erfgoed & archief een samenvatting gemaakt van de belangrijkste feiten en markante gebeurtenissen die zich afspeelden tijdens de periode 1914-1918 op het grondgebied van de deelgemeente waar uw school gevestigd is. Wij zijn overtuigd dat lokaal gekleurde verhalen een belangrijk leerinstrument kunnen vormen om jonge kinderen de impact van oorlog te leren kennen. In de loop van de herdenkingsperiode (2014-2018) heeft de erfgoedwerking van de gemeente Beveren verschillende oorlogsverhalen verzameld op de weblog Beveren Bezet (www.beverenbezet.be).

Op deze portaalsite brengen verschillende personages, waaronder twee jonge opgroeiende jongeren, hun verhaal over de Eerste Wereldoorlog. Op die manier proberen we een lokaal referentiekader te creëren voor de leerkracht, omdat we overtuigd zijn dat lokale verhalen belangrijk zijn om betrokkenheid te creëren bij leerlingen. Wij raden je dus zeker aan om de website Beveren Bezet te gebruiken als lesinstrument in uw lesprogramma. Het staat de leerkracht uiteraard vrij om zelf verhalen te kiezen in functie van lesdoelstellingen of voorkeur, eigen accenten te leggen, of op zoek te gaan naar eigen verhalen.

De kennisoverdracht hoeft zeker niet te schools, maar het is wel cruciaal dat de kinderen enige historische context meekrijgen om de oorlogsherdenking te kunnen kaderen. Het zou de betrachting moeten zijn dat de kinderen een elementair begrip kunnen vormen van wat een gebeurtenis zoals de Eerste Wereldoorlog betekend heeft voor het (alledaagse) leven van mensen uit Beveren.

Empathie en betrokkenheid

Met jonge kinderen werk je het best rond het verhaal van één individu of één gebeurtenis. Op deze manier zijn kinderen in staat om het verhaal op zichzelf te betrekken en het op die manier beter te begrijpen, en een boodschap naar de buitenwereld uitdragen, namelijk een veroordeling van oorlog en geweld in onze maatschappij.

Aan de slag

Door klassikaal te werken rond het thema Wereldoorlog I willen we de leerlingen laten reflecteren over oorlog en vrede. Door projectmatig te werken in klasverband worden ook de sociale vaardigheden van de deelnemende leerlingen aangescherpt. Het herinneringseducatieproject WOI kan projectmatig worden ingewerkt in verscheidene lesonderdelen, van taallessen, over Wereldoriëntatie tot muziek en knutselen.

Naar de bron

Wie een stap verder wil gaan, kan zich ook richten op eigentijdse historische bronnen (affiches, foto's, opeisingsbiljetten, correspondentie, enzovoort) die inkijk geven in het leven tijdens de Eerste Wereldoorlog. Het kan daarom nuttig zijn om de klas ook direct in fysiek contact te brengen met originele oorlogsbronnen van honderd jaar geleden. Omdat niet alle historische bronnen even toegankelijk zijn, is het best dat je jezelf als leerkracht vooraf informeert in welke mate bronnen over de eigen gemeente beschikbaar zijn en onder welke vorm. Voor wie het wat gemakkelijker wil, de weblog **Beveren Bezet** brengt hapklare verhalen op basis van verschillende oorlogsarchieven en gericht op de lokale context.

Enkele ideeën en tips voor een zoektocht in de historische bronnen

Het gemeentearchief van Beveren

In het gemeentearchief van Beveren berusten de administratieve en bestuurlijke archieven van de huidige gemeente Beveren en haar rechtsvoorgangers, met name de vroegere gemeenten Beveren-Waas, Doel, Haasdonk, Kallo, Kieldrecht, Melsele, Verrebroek en Vrasene. Wil je eens een bezoek brengen aan een echt archief, boordevol oude documenten en *ditto* verhalen, dan kan dat! De voorbije jaren zetten de medewerkers van het gemeentearchief volop in op de ontsluiting van de archieven die betrekking hebben op de Eerste Wereldoorlog; hiervan werden verschillende inventarissen aangelegd. Ben je dus op zoek naar extra informatie, foto's en bronnenmateriaal betreffende jouw gemeente of school, neem dan zeker eens contact op het gemeentearchief. De archiefmedewerkers zullen jullie zeker kunnen helpen.

Gemeentearchief

Stationstraat 2 – 9120 Beveren

T. 03/750 17 50

E. archiefdienst@beveren.be

Het kerkarchief van Haasdonk

Het kerkarchief van Haasdonk bewaart het *liber memorialis* van pastoor Fredericus de La Croix (1846-1923). Dit document is een soort van parochiedagboek waarbij de dienstdoende Haasdonkse pastoor De La Croix de gebeurtenissen beschrijft die plaatsvonden in zijn parochie gedurende de Eerste Wereldoorlog. Zeker voor scholen uit Haasdonk is dit een echte aanrader.

Sint-Jacobus-de-Meerdere-kerk

Keizerstraat 5 – 9120 Haasdonk

T. 03 775 57 11 (Luc Van de Vijver)

De erfgoedbibliotheek

De erfgoedbibliotheek van het Erfgoedhuis Hof ter Welle is een bewaarbibliotheek van heemkundige en historische werken met lokale inslag. Ben je op zoek naar een publicatie over WOI? Wil je de leerlingen in contact brengen met unieke, lokale boeken en publicaties, vroeg-twintigste-eeuwse tijdschriften of ander archiefmateriaal? Dan ben je in het Erfgoedhuis op de juiste plaats.

Erfgoedhuis Hof ter Welle

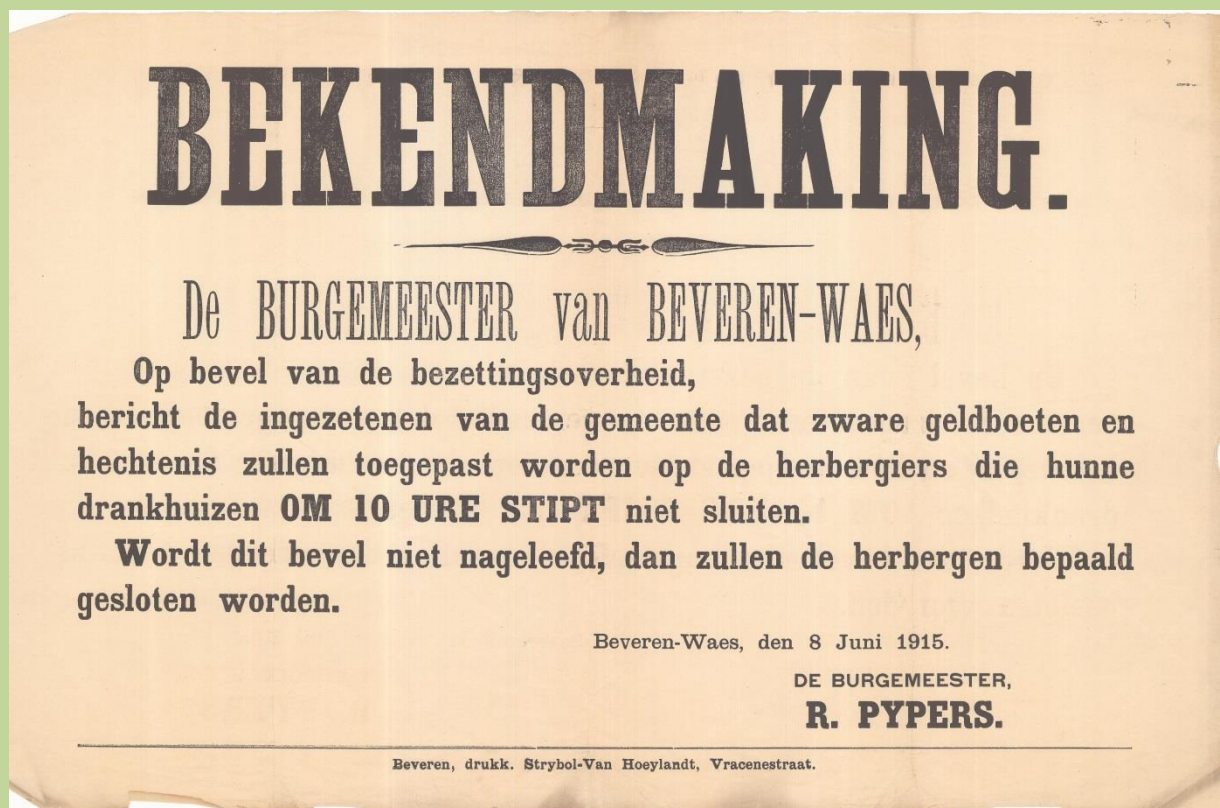
TIP: De Beverse oorlogsaffiches

In veel gemeenten zijn de Duitse oorlogsaffiches, ondanks de povere kwaliteit van het gebruikte papier, bewaard gebleven. Zo berusten in het gemeentearchief van Beveren ongeveer 500 oorlogsaffiches. De Duitse bezetter communiceerde met behulp van deze aanplakbrieven haar nieuwe verordeningen die het dagelijkse leven betroffen. De meeste affiches – met uitzondering van de lokale – werden in drie talen opgesteld, het Duits, het Nederlands en het Frans. Ze hanteren een directe, duidelijke stijl en zijn ook ‘typografisch’ mooi vormgegeven. Op die manier kunnen ze ook creatief gehanteerd worden in vaklessen rond taal, maar ook in het lessenpakket rond plastische vorming.

De inventaris en digitale scans van de Beverse oorlogsaffiches zijn raadpleegbaar via het gemeentearchief van Beveren

Literatuurtip voor de leerkracht:

Tim De Donker ‘Met de rug tegen de muur. Beverse tekstaffiches uit de Eerste Wereldoorlog, in: *Het Land van Beveren*, jrg. 60, nr. 4, 2017, pp. 22-31

Herinneringsplaatsen

Vaak zijn er ook nog symbolische herinneringsplaatsen (*lieux de mémoire*) of fysieke relictten aanwezig in het dorps- of straatbeeld die herinneren aan het leven tijdens de Eerste Wereldoorlog. Denken we maar aan de burgerlijke begraafplaatsen waar – in vele gevallen – de frontsoldaten in één en hetzelfde perk begraven zijn naast burgerslachtoffers uit de Eerste Wereldoorlog of gewone begravingen. In andere gevallen is er een apart perk voorzien voor de gesneuvelde soldaten zoals op de begraafplaatsen van Beveren, Vrasene en Melsele. De soldaten werden ook vaak onder eenzelfde, uniforme grafsteen begraven.

Ter nagedachtenis van de oorlogsslachtoffers werden in de meeste gemeenten kort na de oorlog ook oorlogsmonumenten opgericht die de herinnering aan de soldaten en de burgerslachtoffers levendig moesten houden. Ook vredesbomen werden geplant op publieke plekken, o.m. te Haasdonk, Kallo, enzovoort. Op het grondgebied van Groot-Beveren zijn er tal van monumenten te bezoeken die refereren aan de geschiedenis van de Eerste Wereldoorlog. Hieronder vind je een persoonlijke selectie:

TIP: Oorlogsmonumenten

Aan te bevelen literatuur:

Freddy Buys, 'Oorlogs- en aanverwante gedenktekens te Beveren. Beveren – Doel - Haasdonk', in: *Het Land van Beveren*, jrg. 43 (2000) nrs. 3-4, pp. 114-129; pp. 160-173

Freddy Buys, 'Oorlogs- en aanverwante gedenktekens te Beveren, Kallo – Kieldrecht – Melsele – Verrebroek - Vrasene', in: *Het Land van Beveren*, jrg. 44 (2001) nrs. 2-3-4, pp. 62-75; pp. 111-128; pp. 167-172

TIP: Vredesbomen

Wil je zelf een vredesboom aanplanten of een vredesboom bezoeken, dat kan!

Een handige brochure rond Vredesbomen, kan je hier terugvinden: <http://www.2014-18.be/vredesbomen>. Hier vind je alle informatie over het project. De site wordt nog aangevuld met praktijkvoorbeelden, promomateriaal en doorverwijzingen.

Vredesboom aan het Verheyenplein in Verrebroek

In de grensstreek Kieldrecht en Doel sloot een elektrische afspanning (*De Dodendraad*) de grens met Nederland af. Hoewel de dodendraad als gehaat symbool meteen na de bevrijding werd afgebroken, zijn er op verschillende plaatsen in het Waasland nog verwijzingen naar zijn bestaan. Zo heeft men in Stekene en Sint-Gillis-Waas een stuk van de Dodendraad gereconstrueerd.

TIP: De Dodendraad

Langs de noordelijke gemeenten Kieldrecht en Doel liep een kilometerslange hoogspanningsdraad waarmee België hermetisch werd afgesloten van Nederland. Op sommige plaatsen, zoals op de grens tussen Kieldrecht en Nieuw-Namen, liep deze elektrische draad gewoon tussen de huizen en de erven. Duitse soldaten bewaakten deze grens. De mensen in het dorp mochten enkel per uitzondering (met een toelatingsbewijs) de grens oversteken. De elektrische draad maakte enkele duizenden dodelijke slachtoffers, vooral smokkelaars. Maar ook kinderen en jongvolwassenen kwamen om omdat velen de gevaarlijke effecten van hoogspanning niet kenden.

Fil barbelé. — Fil de barricade à une hauteur de 5 mètres.

Edit. A. Verhoeven, Kieldrecht.

Voor wie meer wil te weten komen over de *Dodendraad* kan hierover het boek van professor Alex Van Neste lezen (zie literatuurlijst): VAN NESTE (Alex), *De Doodendraad. De elektrische draadversperring aan de Oost- en Zeeuws-Vlaamse grens tijdens de Eerste Wereldoorlog*, Gent: Provincie Oost-Vlaanderen, 2013.

Zie ook het dossier rond de XPO 'Smokkelwaar' (2016), downloadbaar via de website van Ter Vesten: <https://www.tervesten.be/downloads?category%5B%5D=15&category%5B%5D=24> . Hierin komen de smokkelaars uit Groot-Beveren aan bod.

In sommige gemeenten (Haasdonk, Vrasene, Kallo) zijn ook nog militaire infrastructuur bewaard gebleven zoals forten, bunkers of delen van loopgraven. Het loont zeker de moeite om als onderdeel van het herinneringsproject een bezoek te brengen aan één van deze lokale oorlogslocaties. Let wel op: verschillende locaties zijn niet toegankelijk en enkel te bezichtigen vanaf de weg. Langs het fort van Haasdonk loopt een wandelpad, sommige bunkers zijn via de Trage Wegen bereikbaar maar bevinden zich meestal op privaat terrein.

TIP: de bunkerlinie

In Haasdonk en Vrasene lieten de Duitsers in 1917 een linie van betonnen bunkers en pantserforten optrekken als onderdeel van de verdediging van Antwerpen. Deze verdedigingsgordel werd gebouwd op dezelfde locatie waar ook het Belgische leger bij aanvang van de oorlog in 1914 zijn verdedigingsstellingen en loopgraven had uitgebouwd. Ter hoogte van de Peperdam in Vrasene vertrok een tweede militaire verdedigingsgordel, de Hollandstelling, richting het Zwin nabij Knokke. Deze defensieve muur had de bedoeling om elke aanval van de geallieerden vanuit Nederland en de Westerschelde een halte toe te roepen.

Ook het pantserfort van Haasdonk, dat in oktober 1914 door de Duitsers werd buitgemaakt, maakte onderdeel uit van de Duitse verdediging rond Antwerpen.

Fort van Haasdonk

Het fort van Haasdonk is dan ook meer dan een bezoek waard. Via wandelpaden kan er rond het fort gewandeld worden. Binnenin is het fort niet te bezoeken (tenzij uitzonderlijke openstellingen).

Op verschillende plaatsen in Beveren (Vrasene: Zillebeek, Boerenstraat; Haasdonk: Oude Baan, Zandstraat) zijn nog (restanten van de) bunkers zichtbaar

Ideeën voor klasverwerking

De ideeën die hier worden voorgesteld zijn bedoeld als smaakmaker en zijn zeker niet dwingend. Het is hier vooral de bedoeling om het waardevolle potentieel rond herinneringsprojecten duidelijk te maken. De suggesties die hier worden gebracht kunnen op verschillende moeilijkheidsniveau's worden uitgewerkt al naargelang de leeftijd van de participerende graden en/of klassen. De vrije keuze aan uitwerking biedt de leerkracht de flexibiliteit om het project in te passen in het leerplan. Lees ook zeker de samenvatting van de gebeurtenissen die plaatsvonden tijdens de Eerste Wereldoorlog in uw eigen deelgemeente. Op die manier krijg je inspiratie voor de uitwerking van jouw eigen project.

- Schrijf een oorlogsgedicht.
Laat je inspireren door bekende oorlogsdichters zoals John McCrae, Siegfried Sassoon, Paul van Ostaijen en schrijf je eigen prozaïsche oorlogsgedicht
- Organiseer een soepbedeling (als sociaal initiatief, in samenwerking met een hulporganisatie of op school).
Tijdens de koude wintermaanden organiseerden lokale voedselkomiteeten soep- of broodbedelingen voor de onderkomen kinderen.
- Maak je eigen oorlogsmuziek (liederen).
Trommelende marsmuziek, folk of poppy oorlogsliederen, een vredeslied, het kan allemaal!
- Maken van poppies/klaprozen.
Wie kan de mooiste klapproos maken? Uit papier, klei of ander materiaal. Een leuk hebbedingetje voor alle klasgenoten, iets om uit te strooien of aan een oorlogsmonument te leggen. Wist je trouwens dat de 'Angelsaksische poppy als herdenkingsbloem ook een echte Belgische variant kent, namelijk 'het madeliefje'.
- Het (in)zaaien van klaprozen of tulpenbollen op een symbolisch geladen locatie
Waarom geen lint van klaprozen, madeliefjes of tulpenbollen zaaien op een oorlogsgerelateerde locatie?
- Een reuzenpicknick op een gekozen herinneringslocatie.
Een vredespicknick met allerlei simpele oorlogsgerechten. Misschien kunnen ook andere (doel)groepen uitgenodigd worden om aan de maaltijd deel te nemen (ouders, senioren, mensen in armoede, ...).
- Maken van een cartoon/beeldverhaal.
Laat de kinderen een eigen stripverhaal maken rond de Duitse bezetting van Beveren of het frontleven aan de IJzer.
- Fotoreportage over oorlogsmonumenten.
Met de (foto)camera in de hand op zoek naar de mooiste oorlogsmonumenten in Beveren.
- Plant je eigen vredesboom of vredesbos.
Plant een nieuw vredesboom aan, of waarom geen heel bos? Duurzaamheid, ecologie en vrede gaan perfect samen!
- Interviews met oorlogsetuigen uit de tweede Wereldoorlog of veteranen uit andere oorlogsconflicten.
Maak een interview met iemand die een oorlog van dichtbij heeft meegemaakt en vraag om zijn/haar verhaal te doen.
- Maak een toneelopvoering rond de Eerste Wereldoorlog
Voor, tijdens en na de oorlog waren er vele toneelverenigingen actief. Misschien zit er in jou ook wel een geboren acteur?
- Stoepkrijten, maken van een grote tekening die verband houdt met een oorlogsthema.
De bunkerlinie en de dodendraad lenen zich uitstekend tot artistieke krijtoefeningen. Ook het krijten van vredesboodschappen is een alternatieve of aanvullende piste.

- Begraaf een tijdsapsule met vredeswensen.
Hoe moet volgens jou de toekomst er uit zijn? En hoe kunnen wij daar als samenleving ons steentje toe bijdragen? Schrijf je wensen en adviezen neer en begraaf ze voor toekomstige generaties in een zelfgemaakte tijdsapsule. In sommige gemeenten werd bij het planten van een vredesboom een fles met (vredes)berichten aan de toekomst mee in het plantgat gestopt.
- Organiseer een kinderparlement rond democratie en vrede.
Wist je dat de Volkerenbond, de voorloper van de Verenigde Naties, kort na het einde van de Eerste Wereldoorlog werd opgericht (1919) om globale conflicten in de toekomst vreedzaam op te lossen? Werk samen om de wereldproblemen van vandaag in een open en democratisch platform te bespreken en naar oplossingen te zoeken.
- Organiseer een vredesstoet in je dorp.
- Decoreer een oorlogsmonument in de buurt.
- Maak een eigen vlag.
laat je inspireren door de vlaggen van oud-strijdersbonden, militaire vlaggen en wimpels.
- Kweek je eigen groenten in je oorlogs-volkstuintje.
Mensen op het platteland startten gedurende WO1 volkstuintjes op om te voorzien in eigen voedsel. In Beveren waren er bijvoorbeeld volkstuintjes langs de Ciamberlanidreef gelegen. Voor de uitwerking van een oorlogstuin zie ook www.klascement.net/herinneringseducatie).
- De grote oorlog vanuit het standpunt van dieren.
De Eerste Wereldoorlog kende een massale inzet van dieren, o.m. paarden, honden, duiven, enzovoort. Vaak hadden bataljons of legercompagnieën ook eigen mascottes mee naar het front. Ook vandaag nog worden honden en ratten getraind om bommen en explosieven op te sporen. Dus waarom niet de focus leggen op dieren in oorlogsconflicten? Zie ook literatuur > Aline Sax, e.a., Ode aan de Dieren.
- Bereid je eigen oorlogskeuken op basis van originele oorlogsgerechten
Tijdens de Duitse bezetting moest iedereen zorgvuldig omspringen met de schaarse ingrediënten die ter beschikking waren. Creatief koken was dus aan de orde. Gelukkig zijn er verschillende goede publicaties verschenen over de oorlogskeuken tijdens WO1.
- Schrijf brieven aan een oorlogssoldaat zoals een echte oorlogsmeter.
Belgische soldaten correspondeerden met vrouwen in binnen- en buitenland, de zogenaamde oorlogsmeters, om heimwee en neerslachtige gevoelens aan het front te bestrijden. Dus kruip zelf in je pen en schrijf een brief aan je oorlogsmeter (of waarom ook niet – in het kader van de lessen Frans – aan je ‘marraine’ (= Franse oorlogsmeter)).
- Duik in het oorlogsverleden van je school of dorpsbewoners en maak een tentoonstelling.
- Bouw een loopgraaf na.
Het Gemeentelijk Technisch Instituut in Beveren is hier misschien wel een gepaste partner, zij bouwden ooit een echte loopgraaf na.
- Schrijf een frontblaadje.
Soldaten in de loopgraven schreven krantjes waarin ze verhalen en nieuwsfeiten bundelden voor een leespubliek uit één en dezelfde streek of dorp. Zie hiervoor <https://www.consciencebibliotheek.be/nl/pagina/vlaamse-frontblaadjes>
- Organiseer een heus ‘internationaal’ voetbaltoernooi.
Tijdens het kerstbestand (1914) speelden Britse en Duitse soldaten een potje voetbal. Even zwegen de kanonnen, daarna was het terug menens.
- Organiseer een origineel smokkelparcours langs een zelf gebouwde wachtpost en dodendraad.
Schipper-mag-ik-overvaren op een heel ander niveau ...
- Organiseer een leesmarathon met romans en non-fictieboeken over de Eerste Wereldoorlog. Laat een gastspreker (auteur) langskomen. Debateer, geef kritieken en recensies.
De literatuurlijst die onderaan is meegegeven is natuurlijk maar een selectie en is niet exhaustief. Kijk gerust via de bibliotheekcatalogus welke romanschrijvers, jeugdauteurs en onderzoekers over het thema geschreven hebben.

Apotheosemoment

Als apotheose van het herdenkingsproject zoeken wij naar manieren om de realisaties uit de projectweek rond de herdenking van de Eerste Wereldoorlog kenbaar en zichtbaar te maken aan de brede lokale gemeenschap. Hierbij denken wij aan een optocht (naar analogie met de vredesoptochten in 1919) naar een symbolische locatie in de eigen deelgemeente waar de realisaties van het herinneringsproject kunnen worden getoond/opgehangen/... . De bonte en kleurrijke stoet wordt vergezeld van muziek. Hiervoor doen we beroep op de medewerking van lokale muziekmaatschappijen. Indien dit praktisch moeilijk haalbaar is, kan er ook gekeken worden naar een presentatie in een lokaal ontmoetingscentrum in de buurt. De (lokale) pers wordt uitgenodigd en per gemeente wordt er gevraagd dat er een officiële vertegenwoordiger van het gemeentebestuur de scholen verwelkomt. Om de boodschap des te krachtiger te laten klinken zouden we het apotheosemoment voor iedere school/deelgemeente op de zelfde dag willen laten houden, namelijk op 22 februari 2019. Meer informatie hierover volgt nog.

Praktisch

Datum: vrijdag 22 februari 2019

Locatie: in onderlinge afspraak per gemeente te bepalen, in Beveren kunnen eventueel een tweetal locaties worden toegewezen

Organisatie: in samenwerking met plaatselijke cultuurraden

Interessante musea en tentoonstellingen

Tentoonstellingen in Beveren

Weerbaar Waasland

Weerbaar Waasland brengt het verhaal van de Grote Oorlog door de ogen van Waaslanders. Op welke manier beleefden ze de Eerste Wereldoorlog, zowel aan het front als in het dagelijkse leven? De tweedelige tentoonstelling 'Weerbaar Waasland' brengt het unieke verhaal van de regio in woord en beeld

Praktisch

CC Ter Vesten, foyer, Gravenplein 2, 9120 Beveren

26 oktober - 13 november 2018

Meer info: www.erfgoedcelwaasland.be

Fototentoonstelling Drossens. Over leven en overleven tijdens de Grote Oorlog

De fototentoonstelling toont het IJzerfront door de lens van de Lokerse pater-scheutist Gustaaf Drossens (1892-1962). Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd de jonge Drossens opgeroepen als brancardier en ziekenverpleger. Gewapend met een fototoestel nam hij unieke en nooit eerder vertoonde foto's aan het front. Zijn foto's worden in deze tentoonstelling vergezeld van persoonlijke verhalen van Drossens zelf en andere Waaslanders in de oorlog

Praktisch

Bibliotheek Beveren, Gravenplein 2, 9120 Beveren

26 oktober - 13 november 2018, tijdens de openingsuren van de Bib

Meer info: www.erfgoedcelwaasland.be

Groeten uit ... bezet Beveren. Duitse Feldpost en prentbriefkaarten, 1914-1918

Verzamelaar Guido Hullebroeck uit Beveren stelt zijn collectie unieke ansichtkaarten, foto's en Duitse veldpost uit de periode 1914-1918 eenmalig tentoon voor het brede publiek. Deze ruime verzameling van een honderdtal foto's en postkaarten brengt de bezoeker langs verschillende Wase dorpen en toont het dagelijkse leven tijdens de Duitse bezetting. Ook de ervaringen van Duitse soldaten tijdens hun verblijf in Beveren komen aan bod dankzij hun correspondentie met het thuisfront. Een zeer directe, herkenbare tentoonstelling waarbij de bezetting van het Waasland, vanuit Duits oogpunt, tot leven komt in woord en beeld.

Kasteel Cortewalle, Zwarte Dreef 2, 9120 Beveren

11 november 2018 tot 25 november 2018 – Iedere zondag, 14u tot 17u

Tentoonstellingen elders in Vlaanderen

Voor het rijke aanbod aan musea, tentoonstellingen, en culturele activiteiten met betrekking tot de Eerste Wereldoorlog kan u terecht op de zoekmachine en databank Uit in Vlaanderen (www.uitinvlaanderen.be) of 100 jaar Grote Oorlog (<http://www.2014-18.be/>). Zie voor regionale activiteiten ook de kalender op de themawebsite van de Erfgoedcel Waasland: www.waasland1914-1918.be

De Eerste Wereldoorlog in je eigen gemeente

Op de website van Beveren Bezet (www.beverenbezet.be) vind je een overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen die plaatsvonden in jouw deelgemeente tijdens de Eerste Wereldoorlog en die het leven gedurende de Duitse bezetting typeerden. Deze lokale synthese biedt een vertrekpunt en inspiratie voor het uitwerken van een eigen klasproject. Om de betrokkenheid en de herkenbaarheid voor de kinderen te verhogen is het wenselijk dat je als leerkracht een zo lokaal mogelijk geïnspireerd project en verhaal uitwerkt. Je kan hiervoor altijd onze hulp of feedback inroepen (zie contactgegevens). Zo is het bijvoorbeeld voor Kieldrecht een zeer logische keuze om de positie van grensgemeente (en het verhaal van de Dodendraad en het smokkelen) mee te nemen. Voor sommige gemeenten/scholen hebben we al goede kant-en-klare verhalen of insteken. Het is daarom niet slecht terug te koppelen met de contactpersoon alvorens een project helemaal uit te werken.

Alle samenvattingen met gebeurtenissen in uw deelgemeente (Beveren, Haasdonk, Kallo, Kieldrecht, Melsele, Verrebroek, Vrasene) zijn raadpleegbaar op de website van Beveren Bezet.

Interessante publicaties en websites

Fictie

DE BEL (Marc), *Ule: ik was veertien in 1914*, Kalmthout: Van Halewyck, 2016.

DIERICKX (Karen), *De Grote Verliezer*, Sint-Niklaas: Abimo, 2014 (verkrijgbaar met lesfiches).

DIERICKX (Karen), *Halve Helden*, Kalmthout: Van Halewyck, 2016.

VAN RANST (Do), *Iedereen bleef brood eten*, De Eenhoorn, 2013.

Non-fictie (voor de leerkracht)

BUELENS (Geert) & LANOYE (Tom), *De 100 beste gedichten van de Eerste Wereldoorlog*, 2014.

DEKEYSER (Diane), *Nieuwe meesters, magere tijden: eten & drinken tijdens de Eerste Wereldoorlog*, Van Halewyck, 2013.

DELBECKE (Johan), CASTELEYN (Yara) & CHATELET (Elsy), *Kinderen in de Eerste Wereldoorlog*, Tielt: Lannoo, 2000.

DEMASURE (Brecht), *Boter bij de vis. Landbouw en voeding tijdens de Eerste Wereldoorlog*, Leuven: Davidsfonds, 2014.

DE LOOZE (Hugo), *Toen den Duitsch kwam; het Waasland tot de Duitse bezetting (augustus-oktober 1914)*, 2013-2015, Sint-Niklaas.

DE SCHAEPDRIJVER (Sophie), *De Grote Oorlog: het koninkrijk België tijdens de Eerste Wereldoorlog*, Antwerpen: Houtekiet, 2014.

GUBIN (Eliane), DE SMAELE (Henk) & DE SCHAEPDRIJVER (Sophie), *Vrouwen en mannen ten oorlog, 1914-1918: gender@war*, Davidsfonds, 2015.

LANGLEY (Anthony) & LANGLEY (Nicky), *De Grote oorlog voor kleine kinderen: heldenmoed in beeld*, Leuven: Davidsfonds, 2012.

NATH (Giselle) & VAN ALSTEIN (Maarten), *14-18 van dichtbij: inspiratiegids voor lokale projecten over de Grote Oorlog*, Leuven: Acco, 2012.

SAKKERS (Hans), *De Hollandstelling. Van Knokke tot Antwerpen. Stille getuige van de Eerste Wereldoorlog*, Witsand, 2011.

SAX (Aline), MAHIEU (Maarten), VANDEBROEK (Hanne), *Tegen-strijd: de beleving van de Eerste Wereldoorlog in het land van Dendermonde*, Leuven: Davidsfonds, 2014.

SPRIET (CHRIS) & OPBROUCK (Wim), *We werden honderd jaar ouder: dichters over de Eerste Wereldoorlog*, Davidsfonds, 2013.

VAN NESTE (Alex), *De Doodendraad. De elektrische draadversperring aan de Oost- en Zeeuws-Vlaamse grens tijdens de Eerste Wereldoorlog*, Gent: Provincie Oost-Vlaanderen, 2013.

VAN MEIRVENNE (Raymond), *Het Fort van Haasdonk en de bunkers*, Hertogelijke Heemkundige Kring Het Land van Beveren, 1999.

WINTERBERG (Yury) & WINTERBERG (Sonya), *Kleine handen in een Grote Oorlog: verhalen van kinderen in de Eerste Wereldoorlog*, Pelckmans, 2014.

Non-fictie (voor de leerling)

BERNARD (Benno), VAN ISTENDAEL (Geert), VANISTENDAEL (Judith), *Een geschiedenis van België voor nieuwsgierige kinderen (en hun ouders)*, Amsterdam: Atlas Contact, 2012.

VAN DER LINDEN (Martijn) & RINCK (Maranka), *De grote oorlog: een kijkboek over de eerste wereldoorlog*, Lannoo, 2014.

Film

ZIRZOW (Mathias), VAN DER DUIN (Maarten) & WEBER (Frédéric), *Kleine handen in een grote oorlog [1914-1918]*. DVD Nederlands, Just Bridge, 2014.

Strips

SAX (Aline), MAHIEU (Maarten), Adriaenssens (Ivan), *Cher ami: ode aan de dieren in de Eerste Wereldoorlog*, Tielt: Lannoo, 2016 (inclusief historisch dossier en muziek-cd).

De beschikbaarheid van boeken, strips, films in de uitleenpunten van de bibliotheek van Beveren kan steeds geraadpleegd worden op de catalogus: <https://beveren.bibliotheek.be/>

Websites en projecten

Blog Beveren Bezet

Blog waarin 5 personages, 3 historische en 2 fictieve berichten over hun wedervaren en gebeurtenissen in het bezette en vrije België. Elk van de personages koesteren een bijzondere band met Beveren. Samenwerking tussen gemeente Beveren en jeugdacteur Karen Dierickx.

www.beverenbezet.be

Kinderen in bezet gebied

Projectwebsite van Erfgoedcel TERF (West-Vlaanderen). De website kan op verschillende manieren gebruikt worden en heeft verschillende gebruikersmogelijkheden: documentatie, quiz, etc. Een portaal met getuigenissen van kinderen die oorlog meemaakte aan de frontlinie in 1914-1918 en kinderen die vandaag in conflicthaarden overleven.

www.kindereninbezetgebied.be

Herinneringseducatie

Website rond herinneringseducatie met educatief materiaal en nuttige *tips & tricks*.

www.herinneringseducatie.be

In Flanders Field Namenlijst

'De namenlijst' is een database met alle oorlogsslachtoffers, zowel soldaten als burgers, die op het grondgebied van het koninkrijk België tijdens de Eerste Wereldoorlog overleden zijn. De database wordt aangevuld met materiaal door vrijwilligers. De database is doorzoekbaar op naam, geboorteplaats, verblijfplaats en begraafplaats.

www.inflandersfields.be

Waasland 1914-1918

Projectpagina van Erfgoedcel Waasland met interessante links, literatuur, activiteiten, tips voor erfgoedzorgers. Overzicht van alle activiteiten die plaatsvinden in het Waasland in de herdenkingsperiode 2014-2018.

www.waasland1914-1918.be

Kinderrechten

Referentiewebsite met informatie over basisrechten van kinderen: recht op spel, onderwijs, bescherming.

www.kinderrechten.be en www.kinderrechtenschool.be

Oorlogskranten, pers en frontblaadjes WOI

Het project 'The Belgian War Press' biedt een gebruiksvriendelijke ontsluiting van de gedigitaliseerde oorlogspers. Gemakkelijk doorzoekbaar op lokale krant of gemeente. Oorlogskranten, gecensureerde pers en frontblaadjes uit de Eerste Wereldoorlog.

www.warpress.cegesoma.be en <https://hetarchief.be/nl>

Europeana 1914-1918

Europeana 1914-1918 brengt materiaal uit bibliotheken en archieven uit heel de wereld samen, aangevuld met persoonlijke herinneringen en memorabilia van gezinnen uit heel Europa.

<https://pro.europeana.eu/project/europeana1914-1918>

Wegwijzer WOI

Platform met wegwijs doorheen het brede aanbod van projecten, tentoonstellingen, boeken, workshops, enzovoort.

<http://www.wegwijzerwoi.be/>

Klein in de Grote Oorlog

Inspiratiegids voor het 4de, 5de en 6de leerjaar

Met veel lestips, toegespitst op Vlaams-Brabant.

http://nootmeeroorlog.be/images/filelib/InspiratiegidsGroteOorlog014DEFINITIEF_934.pdf